

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (KMÜ EFAD)

Karamanoğlu Mehmetbey University Journal of Literature Faculty

E-ISSN: 2667 – 4424

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/efad>

Tür: Araştırma Makalesi
Kabul Tarihi: 28 Kasım 2023

Gönderim Tarihi: 8 Ekim 2023
Yayımlanma Tarihi: 30 Aralık 2023

Atf Künyesi: Çelik, H. İ. (2023). Nevşehir 18 Numaralı Şer'iyeye Sicili'ne Göre Nevşehir'de Sosyal Hayat. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 142-152.

DOI: <https://doi.org/10.47948/efad.1372855>

NEVŞEHİR 18 NUMARALI ŞER'İYYE SİCİLİ'NE GÖRE NEVŞEHİR'DE SOSYAL HAYAT

Halil İbrahim ÇELİK*

Öz

Osmanlı Devleti döneminde şehir tarihi araştırmaları için şer'iyeye sicilleri önemli bir kaynaktır. Şehirlerde yargı, yönetim ve toplum işleriyle ilgilenen kadıların resmî işlemlerinin kayıtları olan şer'iyeye sicilleri, şehirlerin siyasi, idari, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına dair bilgiler sunarlar. Osmanlı Devleti'nde yargıçlık da yapan kadılar, Cumhuriyetin ilk yıllarında devam eden inkılaplar sırasında özellikle miras davalarına bakmışlar ve bu davaların kararları şer'iyeye sicillerine yazılmıştır. Nevşehir 18 Numaralı Şer'iyeye Sicili'ne 1920-1927 tarih aralığındaki miras paylaşımı konuları kayıt edilmiştir. Bu dönemde Nevşehir'de Müslüman Türklerle birlikte Rumların da yaşadığı, Rum vatandaşların miras işlemlerinin de şer'iyeye sicillerinde yer aldığı görülmektedir. 1920-1927 döneminde Nevşehir'deki kişi ve yer adları, günlük yaşamda kullanılan eşyalar, mirasa konu olan tereke toplumun sosyal hayatı konusunda bilgi sahibi olunmasını sağlamaktadır. Bu kayıtlar Nevşehir'in idari, sosyal yapısı hakkında kıymetli bilgiler ihtiva etmektedir. Çalışmada 75 varak ve 150 sayfadan oluşan sicil kayıtları günümüz alfabesine aktarılmış ve tahlil edilmiştir. Şer'iyeye sicili kayıtlarından Nevşehir'in Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarındaki sosyal yaşamı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu bilgilerin günümüz toplum yapısının tanınmasına ve sosyal gelişmelerin kökenlerinin anlaşılmasına katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Nevşehir, Şer'iyeye Sicili, Sosyal Hayat, Medeni Kanun.

Social Life in Nevşehir According to the Nevşehir Sharia Court Register No. 18

Abstract

Sharia court registers have an important place in the urban history researches of the Ottoman Empire period. Sharia court registers, in which the kadıs, who had judicial, administrative and social duties in the cities, recorded their official transactions, contain information about the political, administrative, social, economic and cultural life of the city to which they belonged. The kadi, who held the office of judge in the Ottoman Empire, continued to deal with inheritance cases in the early period of the Republic while the reform processes continued, and the provisions on inheritance cases were recorded in the registers of the Sharia court. Register No. 18 of the Sharia Court of Nevşehir records the portion of the inheritance matters between 1920 and 1927. It is seen that Greeks lived in Nevşehir together with Muslim Turks during this period, and the inheritance matters of Greek citizens were also recorded in the registers of the Sharia court. In the period from 1920 to 1927, the names of people and places in Nevşehir, the objects used in daily life and the inherited estates provide information about social life in society. These records contain valuable information about the administrative and social structure of Nevşehir. In this study, the register entries,

* Öğr. Gör. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi Seydişehir Meslek Yüksekokulu, Konya/Türkiye.

E-posta: hicelik@erbakan.edu.tr. Orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5500-4226>.

consisting of 75 varaks and 150 pages, were transferred into the modern alphabet and analyzed. An attempt has been made to unveil the social life of Nevşehir in the early years of the Republic of Turkey through the records of the Sharia court registers. It is expected that this information can contribute to the recognition of today's social structure and the understanding of the origins of social developments.

Keyword: Nevşehir, Sharia Court Registers, Social Life, Civil Law.

Giriş

Şehirlerin ve bölgelerin tarihiyle ilgili araştırmalar yapılırken ilgili dönemde yazılan belgeler önemli kaynaklardan birisidir. Osmanlı Devleti dönemi şehir tarihi araştırmalarında kadılarının (hâkimlerin) mahkemelerdeki icraat ve kararları ile mahkemeye intikal eden her türlü resmî yazıları kapsayan ve tarih araştırmalarında birinci elden kaynak olarak kabul edilen şer'iyeye sicilleri kıymetli bilgiler ihtiva etmektedir. Bu kayıtlara *şer'iyeye sicili*, *kadı sicili*, *kadı defteri*, *sicil-i mahfuz*, *mahkeme defterleri*, *defâtir-i şer'iyeye*, *zabıt defterleri* denildiği gibi kısaca *defter* ya da *sicil* de denilmekteydi (Taş vd., 2006: 7; Çelik, 2014: 255). Terim anlamı olarak ise; mehâkim-i şer'iyede kadılar ve naibler tarafından yapılan yargılamalar sonucu verilen hükümlerin, hüccet, ilam, ma'ruz, mürâsele gibi kayıtların, merkezden gönderilen ferman, berat, buyruldu, kanun-nâme, tayin beratları, tezkire ve takrir gibi yazıların veya kadıların birbirleriyle ya da diğer mahallî idarecilerle yaptıkları her türlü yazışmaların kaydedildiği defterler manasına gelmektedir (Hızlı, 1991: 142; Çelik, 2014: 255).

Şer'iyeye sicilleri ait oldukları şehrin idari, siyasi, askerî, sosyal, iktisadi ve kültürel yapısı hakkında bilgiler vermektedir. Osmanlı Devleti 1455 yılında Bursa Şer'iyeye Sicilleriyle bu kayıt sistematiğini başlatmış ve Cumhuriyetin kuruluşuna kadar 472 boyunca şer'iyeye sicil kaydı tutulmuştur (Akgündüz, 1990: 17; Akgündüz, 2002: 59; Çelik, 2009: 553). Şer'iyeye sicilleri ilk dönemde Arapça olarak tutulurken daha sonra dil Türkçeye dönüşmüştür. Yazı stili olarak *rik'a*, *rik'a kırması*, *ta'lik* ve *divanî* hat türleri kullanılmıştır (Gedikli, 2005: 188). Osmanlı Devleti'nde şer'î hükümlerin uygulama sahasına nasıl yansıdığını şer'iyeye sicilleri aracılığıyla öğrenilebilmektedir (Gedikli, 2005: 191; Akgündüz, 2002: 54).

Şer'iyeye sicillerinde belgeler muhtevalarına göre farklı adlarla isimlendirilmiştir. Hüccet (kadı huzurunda düzenlenen, hüküm ihtiva etmeyen, durum bildiren belge) (Uzunçarşılı, 1988: 108), vakfiye (vakfedilen mülkün ya da menkul değerın tasdik edilerek şartnamenin yazıldığı belge) (Aydın, 1996: 284), hüccet-i zahiriye (tasarruf hakkını belirleyen beratların arkasına yazılan şerh) (Akgündüz, 1988: 29), i'lâm (mahkeme hükmünü bildiren resmi karar yazısı) (Akgündüz, 1988: 29), tereke defterleri /metrukât defterleri (miras işlemleri ve davalarının kaydedildiği defterler) (İnalçık, 1953: 51), ma'ruz (icrâ makamlarına yazılan talep, ihtiyaç ve şikâyet dilekçeleri) (Akgündüz, 1988: 37), mürasele (kadının kendisine denk, daha alt rütbede ya da şahıslara yazdığı talep yazıları) (Akgündüz, 2002: 66) şer'iyeye sicillerinde en çok karşılaşılan belge türleri arasında yer almaktadır. Şer'iyeye sicillerine bu belgelerin yanında padişah tarafından gönderilen emir ve fermanlar (Akgündüz, 2002: 66), sadrazam, vezir ve beylerbeyi tarafından kadılara gönderilen buyrulduklar (Akgündüz, 1988: 37), tezkereler, mülkün tasarrufu hakkındaki vesikalar olan temessükler (daha sonra tapu adını aldı) (Akgündüz, 1988: 48) kayıt edilmiştir. Bu bilgilerden anlaşıldığına göre; şer'iyeye sicillerinde merkezden gönderilen her konudaki ferman, berat ve mektupların suretleri, vali, mutasarrıf ve mütesellim gibi mahallî yöneticilerin çeşitli konularda sancak veya şehrin problemlerini çözmek için yayınladıkları buyrulduklar ile bunların icraatlarını gösteren kayıtları çözümlmek için verdikleri hüccetler, kadıların çeşitli konularda merkeze gönderdikleri i'lâmlar ile şehir yönetiminde kişi ya da kurumlar arasında doğan anlaşmazlıkları çözümlmek için verdikleri hüccetler, şehrin nüfusunu, nüfusun irki ve dinî yönden ayrımını, bu nüfusun zaman zaman maruz kaldığı salgın hastalık ile tabii afetleri anlatan belgeler, şehrin mahalle listeleri, şehirde yürütülen imar faaliyetleri, dinî ve sosyal kurumların bakım ve onarımları, buralarda kullanılan inşaat malzemelerinin çeşit ve fiyatları ile ilgili vesikalar, evlenme-boşanma, kız kaçırma, mehir bağlama, alım, satım mukavele ve kefalet senetleri, hırsızlık, kalpazanlık, yaralama ve öldürme ile ilgili kayıtlar, şehirdeki esnaf grupları, bunların meslekleri ile ürettikleri malların çeşitleri, çarşı ve pazarlarda satılan malların narh listeleri, usta ve ırgat yevmiyeleri, sancak ve şehir halkından toplanan vergi miktarları bu vergilerin toplanmasına kullanılan avarız-hanesi ile

ilgili listeler, altın ve para meseleleri ile çeşitli eşya fiyatlarını gösteren kayıtlar, ölen kişilerin mesleğini, mal varlığını, borçlarını ikamet ettiği ve vefat ettiği yer, varislerin durumunu gösteren tereke kayıtları, mahkeme tarafından önemli görülüp de sicillere kaydedilen çok çeşitli konuları kapsayan kayıtlar bulunmaktadır (Çelik, 2009: 552). Bu kayıtlarla şer‘iyye sicilleri ait oldukları şehrin sosyal, ekonomik ve kültür hayatı konusunda çok önemli bilgiler ihtiva etmektedirler. Çalışmada H. 1339/ M. 1920 ile 1927 tarihli 18 Numaralı Nevşehir Şer‘iyye Sicili’ne göre Nevşehir’de sosyal yaşam değerlendirilmeye çalışılmıştır.¹ Nevşehir’in sosyal tarihine ışık tutabilmek amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

1. Nevşehir Şer‘iyye Sicilleri ve 18 Numaralı Nevşehir Şer‘iyye Sicili

Nevşehir Şer‘iyye Sicilleri Milli Kütüphane’de mikrofilm olarak kayıtlıdır. Nevşehir iline ait toplam 30 adet defter bulunmaktadır. Bu defterlerden birincisi hicri 1229-1233 (miladi 1813-1818), sonuncusu ise hicri 1322-1325 (miladi 1904-1908) yıllarını arasını kapsamaktadır.² Bu defterler arasında farklı tarih aralıklarına ilişkin veraset, tereke, vekâlet, vasî tayini, askerî konular, ıslahatların Nevşehir’e yansımalarına yönelik gelişmeler, miras taksimi, vakıf, vakfetme, mütevellî ve nâzır tayini, evlenme ve boşanma, talak, nafaka talebi, harb-i umumi, seferberlik zamanı ve Nevşehir’e yansımaları konularını kapsayan kayıtlar bulunmaktadır. Sicillerin yazı tipi genellikle “*rik’a, rik’a kırması, divani, divani kırması*” olmakla beraber diğer yazı türlerinden bazılarında da rastlanılmaktadır. Defterlerde yazının çoğunlukla okunaklı olmasına karşın, bazı defterlerde yazının kötü yazılmasından veya mürekkebin akmış olmasından dolayı okunmakta zorluk çekilebilmektedir. 24 numaralı Nevşehir Sicil defterinin 1928 yılına kadar olan kısmı Osmanlı alfabesi ile bu tarihten sonraki kısmı ise Latin alfabesi ile yazılmıştır. 22 numaralı defterde pul kullanımına, 21 numaralı defterde derkenarlara rastlanılmaktadır. 30 numaralı defterde yine pul kullanımına ve derkenara rastlanılmaktadır. Tereke kayıtlarında matematiksel işlemler sıkça kullanılmıştır. Nevşehir iline ait şer‘iyye sicilleri Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yüksek lisans tezi olarak çalışılmış, metin çevirisi ve değerlendirmeleri yapılmıştır. Nevşehir Şer‘iyye Sicilleri üzerinde yapılan çalışmalar Nevşehir’in askerî, idari, iktisadi, içtimai, dinî, kültürel hayatı hakkında ilk elden ve doğru bilgilere ulaşmamız sağlanacaktır.

Bu çalışmanın ana kaynağı olan 18 Numaralı Nevşehir Şer‘iyye Sicili Ankara’da Milli Kütüphane’de bulunan mikro filmlerden fotokopi yoluyla çoğaltılarak temin edilmiştir. 18 Numaralı Nevşehir Şer‘iyye Sicili toplam 75 varak, 150 sayfadan oluşmakta ve H. 1337-M. 1920 ile 1927 tarih aralığını kapsamaktadır. Tereke kayıtları tarihlenirken hem miladi hem de hicri takvim kullanılmıştır. Ancak son bölümlerde tarihlendirme sadece miladi takvime göre yapılmıştır. Sicilin tamamı görevliler tarafından numaralandırılmış; hiçbir sayfa boş geçilmemiştir.

18 Numaralı Nevşehir Şer‘iyye Sicili defterinde bulunan tüm hükümler miras/tereki davalarına ilişkindir. 70 hükümden 68 tanesi terekenin mirasçılar arasında paylaşılmasına, 2 hüküm ise mirasçısı kalmamış olan müteveffaların terekesinin devlete intikali kayıtlarını ihtiva etmektedir. 70 tereke kaydının 64 tanesi Müslüman tebaaya, 6 tanesi gayrimüslim tebaadan Rum milletine aittir. Defterin son sayfaları mikro filmlerde yeterince okunaklı çıkmadığından iki kez çekilmiştir. Varakların sol üst köşeleri kadı mührü ile mühürlenerek numaralandırılmıştır. Bazı hükümlerin sonunda kadı ve kâtibin imzaları ile mühürleri yer alırken bazı hükümlerde sadece kadı ve başkâtip/kâtibin imzaları yer almaktadır. Bu uygulamada bir sistematik yoktur. Takvim yılı sonlarında defter müfettişlerce incelenmiş ve bu inceleme defter üzerinde “*görölmüştür*” ifadesi ile belirtilmiştir. 18 Numaralı Şer‘iyye Sicili’nin farklı yönlerinden bir diğeri de Cumhuriyet dönemine ait hükümleri ihtiva etmesidir. 17 Şubat 1926 tarihinde Medeni Kanun’un kabulünden itibaren verilen hükümlerde miras paylaşımında “*medeni kanun mücebince*” (N.Ş.S., S. 70, N. 2) ifadesi ile tereke paylaşımında medeni kanunun hükümlerinin uygulandığı görölmektedir.

Tereke kayıtları Osmanlı dönemi toplumunun demografik yapısını gün yüzüne çıkarmıştır. Kayıtlardaki bilgiler ölen kişilerin hayatta buldukları sırada tasarruflarında bulunan her türlü giyim, ev

¹ 18 Numaralı Nevşehir Şer‘iyye Sicil defterinin onay/kayıt tarihi H.1337 tarihidir. Defterdeki ilk hüküm H.1339 tarihlidir. Defterdeki son hüküm ise; M. 1927 tarihlidir. M. 1927 yılında Hicri takvim kullanımı ve defterde kaydı olmadığından bu yılın hicri karşılığı verilememiştir.

² Milli Kütüphane’deki kutu numarasına göredir.

eşyası, mobilya ve mutfak takımları, kiler mevcudu gibi günlük kullanıma ait mallar ile bina, ev, bağ, bahçe, değirmen gibi taşınmaz malları da kapsamaktadır. Bunların yanında köylerdeki çiftlik araç-gereçler ile hayvan cins ve miktarlarını, ambarlarda mevcut bulunan veya tarlalarda ekili olan tahılın miktar ve çeşitlerini ayrıntılı olarak gösteren veriler de yine bu kayıtlarda bulunmaktadır (Barkan, 1966: 64). Tereke defterleri Osmanlı toplumunun sosyal ve iktisadi tarihi açısından bize çok önemli veriler sunarlar. Özellikle Osmanlı-Türk aile kurumu araştırmalarında tereke defterleri muhakkak müracaat edilmesi gereken kaynaklar arasındadır (Köstüklü, 2008: 17). Osmanlı toplumunun günlük yaşam, şehir ve köy hayatı, giyim kuşam kültürü, barınma ihtiyacı, kadın ve çocukların hakları konuları tereke defterlerinin kaynaklık ettiği konulardır (Köstüklü, 2008: 26).

2. 18 Numaralı Nevşehir Şeri'yye Sicili'nin Değerlendirilmesi (İdari Durum ve Sosyal Hayat)

Osmanlılar beylikten devlete geçiş sürecinde güçlü bir teşkilat yapısı oluştururken aşiret kural ve uygulamalarını hızla terk etmişler ve güçlü bir devlet teşkilatının asli unsurları olan idari, adli, askerî teşkilatlarını kurma ve geliştirmeyi zaruret olarak hissetmişlerdir (Uzunçarşılı, 1994: 124). Osmanlı Devleti'nin klasik dönem merkezî teşkilat yapısı II. Mahmut ve Sultan Abdülaziz döneminde değiştirilmiş, idari alanda yapılan yeniliklerle merkezîyetçiliğin etkisi azaltılarak, yerel halka uygulamada söz hakkı verilmiştir. Bu, yönetimde halkın söz sahibi olmasına atılmış önemli bir adımdır. Bu uygulama Osmanlı Devleti'nin idari teşkilatının da değişmekte olduğunu göstermektedir. Fransız idari teşkilatının örnek alınmasıyla 7 Kasım 1864'te Tuna Vilâyeti kurulmuştur. Aynı yıl Tuna Vilâyeti Nizamnâmesi'nin aksayan yönlerinin düzenlenmesiyle 1876 Vilayet Nizamnâmesi oluşturulmuştur. 1864 Vilayet Nizamnâmesi'ne göre; vilayet, liva (sancak), kaza ve karye olmak üzere idari birimlere ayrılmıştır. Böylece eyalet sisteminden vilayet sistemine geçiş gerçekleşmiştir (Hayta & Ünal, 2005: 149). Sancakların belirlenmesinde halkın hükümet mercilerine ulaşımı, asayiş ve güvenin temin edilmesi, elde edilen gelirin kendi kendine yeterli olması gibi özellikler göz önünde tutulmuştur. Zaman zaman sancak isimlerinde değişiklik yapılmıştır. Sancaklar da kazalara taksim edilmiştir. Kazalara bağlı olarak ise köyler kurulmuştur. Köyler ya kaza merkezi olan merkez nahiyeye ya da kazaya bağlı diğer nahiyelere bağlı olmuşlardır. Eyaletlerin yöneticilerine vali, sancakların yöneticilerine mutasarrıf, kazaların yöneticilerine kaymakam, nahiyelerin yöneticilerine nahiyeye müdürü, köylerin yöneticilerine ise muhtar denirdi. Eyaletlerin, sancakların, nahiyelerin ve köylerin yönetiminde vali, mutasarrıf, kaymakam, nahiyeye müdürü ve muhtar başkanlık ederdi. Bu yöneticilerin başkanlık ettiği meclisler de vardı ve ilgili her birim meclis üyeleriyle birlikte yönetilirdi.

XVI. yüzyılda Ayn-ı Ali Efendi'nin eserine göre Karaman Eyaleti'nde 7 sancak bulunmaktadır. Bunlar Liva-yı Konya Paşa Sancağı, Niğde, Aksaray, Beyşehir, Kırşehir, Kayseri ve Akşehir'dir. Bu dönemle ilgili kaynaklara göre Niğde Sancağı idari bakımdan Karaman Eyaleti'ne bağlıdır. XIX. yüzyılın ortasına doğru 1846 ile 1849 yılları arasında devlet salnamelerinde Niğde'nin Karaman Eyaleti'nde sancak olarak yer almasına son verilmiştir. Niğde, Niğde Sancağı'nın yerine yeni teşkil olunan Nevşehir Sancağı'na kaza olarak bağlanmıştır. Ancak Nevşehir'in sancak merkezi olması ve Niğde'nin de bu sancağa bağlı olması uzun süre devam etmemiştir. 1850 yılında bu duruma son verilerek, Niğde kendi adıyla anılan sancağın merkez kazası yapılmıştır. Eski sancak merkezi olan Nevşehir ise Niğde Sancağı'na kaza olarak bağlanmıştır. 1853 yılına kadar bu dağılım sürmüştür (Şaşmaz, 2008: 69-81). 1854 yılında Niğde Sancağı'nda merkez kaza Niğde, Nevşehir, Ürgüp, Bor ile Kayı, Bereketlü (Çamardı), Şücaaddin, Arabsun (Gülşehir), Aksaray, Koçhisar, Eyübad, Anduğı, Yahyalı, Hacıbektaş, Sultanhisar, Selmanlı-i Kebir, Kırşehir, Mucur isimli 17 kaza vardı. 1855 ile 1860 yılları arasında Girevli, Aşiret-i Muhacirin-i Acem, Aşiret-i Cerid, Aşiret-i Köceklü, Aşiret-i Boynince (Sarıkaraman) ve Aşiret-i Şerefli adlı 6 kazanın bu sancağa bağlanması ile kaza sayısı 17'den 23'e çıkmıştır. 1866 yılına ait Devlet Salnamesi'ne göre, Niğde Sancağı'nda Niğde, Nevşehir, Ürgüp, Aksaray, Bor ile Kayı, Kırşehir, Anduğı, Yahyalı ve Çamardı olmak üzere 10 kaza bulunmaktadır. Koçhisar, Eyübad, Hacıbektaş ve Mucur Kazaları ise nahiyeliğe dönüştürülmüştür. 1868 yılında Niğde Sancağı'na bağlı kaza ve nahiyelerin isimleri ayrı ayrı belirtilmektedir. Buna göre Niğde Kazası'na Bor, Anduğı, Şücaaddin ve Çamardı Nahiyeleri, Nevşehir Kazası'na ise Arabsun Nahiyesi, Ürgüp Kazası'na da Yahyalı Nahiyesi bağlı bulunmaktadır (Eminoğlu, 2009: 32-35). Devlet salnamelerine göre 1888 ile 1909 yılları arasında Nevşehir Kazası'nda 1 nahiyeye ve 34

köy bulunmaktadır. Bu köylerin tamamı merkez nahiye olan Nefs-i Nevşehir'e bağlıdır. 1910 yılında ise Nefs-i Nevşehir'e bağlı köy sayısı 34'ten 28'e düşmüştür. 1954 yılında Nevşehir Kazası, bugünkü durumunu almıştır (Şaşmaz, 2008: 69-81).

Nevşehir'in eski adı Muşkara'dır. Arapça kökenli bir kelime olup kumral anlamına gelmektedir. Belgede adı geçen bir diğer yerleşim birimi Melegübi'dir. Melegübi Nevşehir'in ilçesi olan Derinkuyu'nun eski adıdır. Ürgüp'ün eski adı ise Soandos, Avanos'un eski adı ise Evan'dır (Eminoğlu, 2009: 58-61). Nevşehir 18 Numaralı Şer'iyye Sicili'nde tereke kayıtlarında büyük bir çoğunlukla menkul mallara (ev eşyaları, mevâşi, ticaret malları, tarım ürünleri) ilişkin kayıtlar bulunmaktadır. Ancak son bölümlerde az sayıda tereke kaydında hane, bağ, tarla, bahçe gibi menkul mallarda yer almaktadır (N.Ş.S; S. 69, N. 1).

Şer'iyye sicil kayıtlarında verilen hükümlerin uygulanmasında, yetki kaynağı olarak şeriat veya mahkeme gösterilmiştir. Birinci sayfadan 41. sayfaya kadar olan hükümlerde, "... *ma 'rifeti ve ma 'rifeti şer' ile*" ifadesi kullanılarak şeriatın yetkisi vurgulanmıştır. 42. sayfadaki 12. ve 13. hükümlerde ise yetki kaynağına atıf yapılmamıştır. 43. sayfadaki 14. ve 15. hükümlerde ise, "... *Mahkeme ma 'rifetiyle*" (N.Ş.S; S. 43, N. 14) ve "... *ma 'rifet-i mahkeme*" (N.Ş.S; S. 43, N. 15) ifadeleri ile mahkemenin yetki ve sorumluluğu belirtilmiştir. Bu farklılık devlet yönetiminde hukukun dayandığı normların şer'î hukuktan medeni hukuka geçtiğinin somut göstergesidir.

Şer'iyye sicilinde kişilerin dinî mensubiyetlerine göre farklı hitap ve tanımlama ifadeleri kullanılmıştır. Müslümanlar için "... *ahâlisinden iken bundan akdem vefât eden ...*" ifadesi, gayrimüslimler için ise "... *Mütemekkininden iken bundan akdem fevt olan ...*" ifadesi tercih edilmiştir. Bu ifadeler, İslâm inancının ölüm ve sonrasında dair görüşlerini yansıtmaktadır. Müslümanlar "ahâli" ve "vefât" kelimeleri ile tanımlanırken; gayrimüslimler "mütemekkin" ve "fevt" kelimeleri ile tanımlanmaktadır. Vefat kavramı; insanlar için ölüm anlamında kullanılmakta iken, fevt kavramı; kaybolmak, zayi olmak anlamlarında kullanılmaktadır (Doğan, 1992: 356). Ahâli kavramı "*Bir memlekette yerleşme merkezinde oturanlar, yaşayanlar, bu yerin yerli halkı*" anlamında kullanılırken, mütemekkin kavramı; "*mekân tutan, yerleşen*" anlamına gelmektedir (Doğan, 1992: 17). Bu farklı kullanım Osmanlı Devleti adli bürokrasisinin gayrimüslim vatandaşlara ilişkin değerlendirmesini de ifade etmektedir. Bu değerlendirmenin Cumhuriyetin ilk yıllarında da devam ettiğini sicil kayıtlarında görülmektedir. 18 Numaralı Nevşehir Şer'iyye Sicili'nde Nevşehir'in 13 malleinin adı geçmektedir. Bu mahaller Raşid Bey Mahallesi (N.Ş.S., S. 1, N. 1), Kayacami Mahallesi (N.Ş.S., S. 59, N. 3), Kapucubaşı Mahallesi (N.Ş.S., S. 42, N. 13), Bekdik Mahallesi (N.Ş.S., S. 6, N. 7), Herikli Mahallesi (N.Ş.S., S. 8, N. 8), Karacakürd Mahallesi (N.Ş.S., S. 34, N. 5), Tahtacami Mahallesi (N.Ş.S., S. 21, N. 20), Rum Aşağı Mahallesi (N.Ş.S., S. 25, N. 23), Rum Başı Mahallesi (N.Ş.S., S. 36, N. 6), Camii Cedid Mahallesi (N.Ş.S., S. 43, N. 14), Eskill Mahallesi (N.Ş.S., S. 44, N. 15), Dere Mahallesi (N.Ş.S., S. 40, N. 10), Camii Atik Mahallesi'dir (N.Ş.S., S. 54, N. 8). Mahalle isimlendirilmesinde cami isimleri, coğrafi yer adları ve mahallelerin sakinlerinin etnik ve dinî kökenlerine göre isimlendirme yapıldığı anlaşılmaktadır. Mahallelerin isimlendirilmesinden mahallede yaşayanların milletlerini ve dinlerini tespit etmemize yardımcı olmaktadır. Rum Aşağı Mahallesi'nde yaşayanların çoğunluğunun Rum milletinden oldukları sonucu çıkarılabilir. Cami ön isimli mahallelerin çok sayıda olması Anadolu'da kurulan şehir ve kasabaların kuruluş sürecinde bir cami etrafında kümelenildiği, ardından da bu cami isimlerinin çevresindeki muhitlere isim olduğu anlaşılmaktadır. Nevşehir'in, Müslümanların ve gayrimüslim Rum milletinin bir arada yaşadığı bir kaza olduğu görülmekle birlikte nüfusun büyük bir kısmını Müslümanlar oluşturmaktaydı.

18 Numaralı Şer'iyye Sicilinde geçen köy isimlerinde 2 farklı isimlendirme dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki Tuz (N.Ş.S., S. 6, N. 6), Nar (N.Ş.S., S. 68, N. 10), Uçhisar (N.Ş.S., S. 27, N. 15), Karapınar (N.Ş.S., S. 41, N. 11), Ağıllar (N.Ş.S., S. 38, N. 18), Çullar (N.Ş.S., S. 26, N. 24), Kurugöl (N.Ş.S., S. 18, N. 17), Kozluca (N.Ş.S., S. 13, N. 13), Tatlar (N.Ş.S., S. 20, N. 19), Göre (N.Ş.S., S. 14, N. 14) köylerinin Türklerin Anadolu'ya yerleşmesinden sonra kurulmuş köyler ya da Türkler tarafından yeniden imar edilmiş yerleşim birimleri olması muhtemeldir. Çünkü bu köylerin isimleri Türkçe kökenlidir. Dobada (N.Ş.S., S. 12, N. 11), Melegübi (N.Ş.S., S. 23, N. 22), Eneği (N.Ş.S., S. 29, N. 2), Doğala (N.Ş.S., S. 53, N. 7), Etabi (N.Ş.S., S. 58, N. 926-1 isimli yerleşim yerlerinin ise Türklerin Anadolu'ya gelmezden önceki dönemde yerleşim olan merkezler olduklarını değerlendirilmiştir.

Şer'iyeye siciline göre Osmanlı Devleti'nin taşra teşkilatında kazada reis, naib, kâtip, tahsildar, nüfus memuru, imam, tereke naibi, eytam müdürü, tereke kâtibi ünvanlı görevliler bulunmaktadır. Bu kişilerin miras paylaşımında görev aldıklarını, bu görevlerini ifa ederken görev mahallinden farklı bir bölgeye göreve gittiklerinde yolluk ve yevmiye ücretlerini tereke üzerinden aldıkları anlaşılmaktadır. Elbette ki Osmanlı Devleti'nin taşra teşkilatındaki görevliler bu sicil defterinde geçenlerden ibaret değildir. Bu sicil defterinde sadece tereke kayıtları olduğundan yalnızca terekelerle ilişkisi olan görevlilerin isimleri geçmektedir. Tereke kayıtlarındaki ev eşyası, mevaşî, ticaret emtiaları gibi çeşitli ürünlerin satılması ve bedellerinin mirasçılar arasında pay edilmesi gerektiğinde bu malların satılması için “dellâl” görev yapmaktadır (N.Ş.S.; S. 43, N. 14). Dellâl kelimesi; satılacak şeyi satan, alıcı ile satıcı arasında vasıta olan kimse anlamına gelmektedir ve bu anlamı ile bir meslek adıdır (Develioğlu, 1982: 206).

Sicil kayıtlarında Nevşehir yöresindeki meslekler hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir. Berber, kasap, dülgere, ekmeççi, değirmenci, kömürcü, kazancı, kilimci gibi günlük yaşamda insanların ihtiyaçları olan ürünleri üreten, satan ya da hizmet sektöründe çalışanlar olduğu gibi, şube reisi, mülazım, müftü, çavuş gibi devlet görevlilerine ve ticaretle uğraşan tüccar ve dellâl vb. zümrelere ait tereke kayıtları bulunmaktadır. Meslek sahiplerinin tereke kayıtları bu kişilerin yaşam standartları açısından da ilginç bilgiler vermektedir (N.Ş.S., S. 51, N. 5).

Şer'iyeye sicilinde yer alan tereke kayıtlarında miras, veraset hükümlerinde yer alan bilgiler ile günlük yaşamda kullanılan eşyaları, hanelerde kullanılan araç gereçler de tespit edilebilmektedir. Tereke defterlerinde yer alan malzemelere bakıldığında günlük yaşamda kullanılan eşyaların çokluğu dikkat çekmektedir. Bu eşyalar; şilte, halı, kilim, eytağı, minder, hasır, sedir, kanepeler gibi döşeme takımları ile fincan, tabak, bakır testi, sini, tencere, kuşhane, sahan, tava, tas, kevgir gibi mutfak araçları ve leğen, ibrik benzeri banyo araçları ve çul yastık, yün döşek, yeni yüzlü yorgan, billur bardak, şamdan vb. ev eşyalarıdır. Bu günlük kullanım araçlarının ekonomik değerleri hükümler arasında benzerlikler göstermektedir. Ayrıca bu ürünlerin yeni ya da eski oldukları “cedid, mustağmel, köhne” ifadeleri ile belirlenmiştir. Ürünlerin değerlerinin belirlenmesinde bu ifadelerin belirleyici olduğu görülmektedir. Günlük kullanım araçlarının boyutları da hükümlerde belirtilmiştir. Ürünlerin isimleri ufak kazan, orta tencere, büyük sini, küçük sini, küçük sahan, orta tabak gibi sıfatlarla belirlenmiştir. Nevşehir Şer'iyeye Sicili'ndeki bilgiler vasıtasıyla aynı şekilde Nevşehir'deki genel giyim kuşam çeşitlerini, Nevşehirliilerin günlük yaşamda ve evlerinde kullandıkları giysiler de öğrenilebilmektedir. Defterde geçen bu giyim çeşitleri şunlardır: Pantolon, gömlek, çorap, yelek, fes, çizme, şal, kazak, setre, acem şal hırka, beyaz kumaş setre, hırka, beyaz pantolon, mintan, hâkî mintan, entari, kuşak, peştamal, aba, çulha vb. Terekelerde çok kullanılan günlük eşyaların yanında hasırlı şişe, nargile şişesi gibi farklı nesnelere de ayrıca değeri vardır. Nevşehir'de incelediğimiz dönemde kullanılan ev eşyalarının maddi değerlerini de tereke kayıtlarından öğrenme imkânı bulmaktayız. Özellikle kilim, halı, yün döşek, yastık gibi ev döşemesine ilişkin ürünlerin terekelerde sıklıkla yer aldığını ve bunların özellikleri belirtilirken, *mücedded* (yeni), *köhne* (eski), *musta'mel* (kullanılmış) gibi sınıflandırıldığını ve piyasa raçlerinin de bu sınıflandırmalara göre yapıldığı görülmektedir. Örneğin yün yatağın fiyatı 250 guruş ile 1000 guruş arasında değişebilmektedir. Kilim ise tereke kayıtlarında sıklıkla görülen ve piyasa fiyatı 350 guruş ile 3500 guruş arasında değişen bir ürün olmaktadır. Yün ürünlerin çok olması hayvancılığın, kilim ve halı gibi ürünlerin çok olması ise dokumacılığın geliştiğini göstermektedir. Ayrıca aynı isimli ürünlerin değerlerinin farklılığı ebatlarının, üretim ve kalitelerinin farklı olduğunu göstermektedir.

Ev eşyaları içerisinde mutfak araçları da önemli yer tutmaktadır. Özellikle bakır mutfak araçlarının daha değerli olduğu görülmektedir. Mutfak araçlarının da diğer ev döşeme ürünlerinde olduğu gibi; köhne, ufak, büyük, orta, cedit gibi isimlerle eşyaların özelliklerinin belirtilmesi ve fiyatlarının bu özelliklerine göre belirlenmiş olması bu araçların günlük yaşamdaki önemini göstermektedir. Pekmez leğeni gibi mutfak araçlarının komşular arasında ortak mülkiyet ve kullanımda olduğunun kaydedilmesi dönemin ekonomik şartlarının bilinmesi açısından önemlidir. Nakışlı kilim, kürk gibi ürünlerin tereke kayıtlarında yer alması ise toplumun ekonomik seviyesinin eşit olmadığını göstermektedir.

Nevşehir Şer'iyeye Sicili'ndeki bilgiler vasıtasıyla Nevşehir'deki genel giyim kuşam malzemelerini, Nevşehirliilerin günlük yaşamda ve evlerinde kullandıkları giysileri de öğrenmekteyiz. Nevşehir 18 Numaralı Şer'iyeye Siciline göre giyilmekte olan kıyafetler günümüz İç Anadolu Bölgesi giyim kuşam

alışkanlıkları ile benzerlik göstermektedir. Bunun yanında sicil kayıtlarında az sayıda diğerlerinden farklı kıyafet çeşitlerine ve özel kıyafetlere rastlanmaktadır. Yeşil palto (N.Ş.S; S. 19, N. 18), Fransa halısı (N.Ş.S; S. 2, N. 3) ve İtalyan fesi (N.Ş.S; S. 65, N. 8) gibi farklı ve isimleri bakımından değerlendirildiğinde ithal menşeli olması muhtemel kıyafetlere rastlanmaktadır. Bu isimli kıyafetler dönemin özelliklerine göre görece küçük bir yerleşim yeri olan Nevşehir kazası ve çevre köylerinde ithal ürünlerin kullanımda olduğunu göstermektedir.

18 Numaralı Nevşehir Şer'iyeye Sicili'nde geçen isimler günümüzde Anadolu coğrafyasında kullanılan isimlerden oluşmaktadır. Mehmet, Ahmet, Hasan gibi isimlerin daha sık kullanıldığını, çift isim kullanımının yaygın olmamakla birlikte olduğu görülmektedir. Erkek isimlerinde *Hacı* isminin ikinci ad olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu ismin küçük yaşlardaki erkekler için kullanılması *Hacı* adının İslam dininin bir farzını yerine getiren kişiye verilen sıfat anlamında değil doğrudan isim olarak kullanıldığı göstermektedir. Müslüman kadın isimlerinde ise Fatıma, Ayşe, Hatice, Havva gibi günümüzde de kullanılan isimlerin daha yaygın olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. *Hatun* isminin eklendiği kadın isimlerine de rastlanmaktadır. Gayrimüslimlere ait tereke sayısının azlığı Rum milletinden olanların kullandığı isimler hakkında değerlendirmeler yapılmasını güçleştirmektedir. Tereke kayıtlarında geçen isimlerden belirli bir değerlendirme yapmak ve sonuçlar çıkarmak örnek sayısı bakımından yeterli görülmemiştir.

Ailelerin çocuk sayıları ve eş sayıları sosyal yaşam hakkında bilgi vermesi bakımından önemlidir. Nevşehir 18 Numaralı Şer'iyeye Sicili'nden dönemin aile yapısına ilişkin önemli bilgilere ulaşılmaktadır. Sicil kayıtlarının kapsadığı dönemde çok eşlilik son derece azdır. Gayrimüslim vatandaşlarda çok evliliğe ilişkin kayda rastlanmamıştır. Müslüman aileler de ise; 4 eşli bir aile, 2 eşli 5 aile tespit edilmiştir. 55 ailede ise tek eşlilik vardır. Müslüman ailelerde; kassam sicili defterine göre hiç çocuğu olmayan 3 aile, tek çocuklu 13 aile, 2 çocuklu 16 aile, 3 çocuklu 8 aile, 4 çocuklu 6 aile, 5 çocuklu 4 aile, 6 çocuklu 7 aile, 7 çocuklu 2 aile ve 9 çocuklu 1 aile bulunmaktadır. Gayrimüslim ailelerde ise; 14 erkek, 6 kız olmak üzere toplam çocuk sayısının 20 olduğunu görmekteyiz. Ailelerin toplam çocuk sayısı bakımından Müslüman aileler ile gayrimüslim aileler arasında dikkate değer bir farklılık tespit edilmemiştir.

18 Numaralı Nevşehir Şer'iyeye Sicili kayıtlarında Müslüman ailelerde 88 erkek ve 88 kız çocuğu olmak üzere toplam 176 çocuk bulunmaktadır. Aileler çocuk sayıları bakımından değerlendirildiğinde çocuk sayılarının 3-4 aralığında yoğunlaştığı, aile başına ortalama çocuk sayısının 3 olduğunu görmektedir. Aile başına ortalama çocuk sayısı gayrimüslim ailelerde de Müslüman ailelerde olduğu gibi 3 dolayındadır. Bu istatistik bilgilerinden Nevşehir'de yaşayan Müslüman ve gayrimüslim ailelerin çocuk sayıları bakımından benzeştikleri anlaşılmaktadır.

Nevşehir 18 Numaralı Şer'iyeye Sicili'nde geçen lakapların meslek isimleri, aile büyüklerinin isimleri ve memleket isimlerine göre verildiği görülmektedir. Lakapların varlığı geniş ailelerin varlığını göstermesi bakımından da önemlidir. Lakaplar kişilerin tanınması, aynı isimli kişilerin birbirlerinden ayrılması gibi işlevlere de sahip olmaktadır.

Tereke kayıtlarına ilişkin hükümlerde vefat eden kişinin terekesi paylaşılırken kişinin techiz ve tekfin masrafları (cenaze giderleri) ile iskât-ı salât ve savm bedelleri (hayatta iken tutmadığı oruçları ve kılmadığı namazlarının karşılıkları) mirası içerisinden ödenerek düşülmüştür (N.Ş.S; S. 20, N. 19). Bazı kayıtlarda bu borçlar vasiyet olarak belirtilirken bazı kayıtlarda vasiyet olarak belirtilmemiştir. Savm (oruç) borçları kayıtlarda daha az yer almaktadır. Buna karşılık salat (namaz) borçlarına ilişkin kayıtlar daha fazladır. Boşanma durumunda İslam hukukunda kadınların haklarını korumaya yönelik bir uygulama olan *mihir* uygulamasına ilişkin hükümler şer'iyeye siciline ilişkin kayıtlarda yer almıştır. Erkeğin daha önce vefat etmesi hâlinde terekesinden eşinin mihir bedeli tahsil edilmiştir (N.Ş.S; S. 20, N. 19). Bu uygulama, kadınların ekonomik olarak mağdur olmalarını önleyen bir tedbir olarak değerlendirilmelidir.

Kadın ve çocuk haklarının korunmasına ilişkin hükümler tereke kayıtlarında açıkça yer almaktadır. Miras paylaşımında şer'î hükümler çerçevesinde kadınlara mirastan pay verilmiş, reşid olmayan çocuklara anne ya da babalarından başlanarak anne ve baba yoksa büyük kardeş o da yoksa en yakın akrabaları (dede, nine, amca, hala, enişte vb.) vasi olarak görevlendirilmiştir. Bunların da olmaması durumunda köy muhtarı gibi görevliler vasi olarak tayin edilmiş, vasi tayininin mümkün olmadığı

durumlarda yetimler sandığı müdürü vasi olmuştur. Akıl sağlığı olmayan bir kişiye (mecnun) kız kardeşi vasi olarak tayin edilmiştir. Vasi tayininde kadın erkek ayrımının yapılmadığı görülmektedir. Reşid olmayan çocukların hakları vasileri olduğu zamanlarda *eytam müdürü* nezaretinde düzenlenmiş, kendilerine vasi tayin edilmesinin mümkün olmadığı bazı durumlarda *eytam sandığı* yetkilileri doğrudan vasi olmuşlardır. Anne karnındaki çocuğun miras üzerindeki hakları korunmuş ve erkek olacağı var sayılarak mirastan hakkı verilmiştir. Aynı şekilde beden ve akıl sağlığı yerinde olmayan kişilerin de haklarını savunmak için vasi veya vekil tayini yoluyla bunu sağladıkları görülmektedir.

Sicilde yer alan hükümlerde Osmanlı ordusundan emekli bir mülazımın terekesi hakkında bilgi sahibi olmaktayız. Emekli Osmanlı subayının terekesinde diğer terekelerde olduğu üzere ev eşyalarının dışında; tabanca, kılıç, kama, apolet, matara, çanta gibi bir asker için zorunlu olan eşyaların yanında kitap, tenevvü kitap, Mushaf-ı Şerif gibi dinî ve kültürel yayınlar da bulunmaktadır (N.Ş.S; S. 42, N. 13). Bu bilgi bize Osmanlı ordusundaki subayların kullandıkları özel mesleki araçlarının yanında kültürel ve sosyal durumları hakkında da ipucu vermektedir.

18 Numaralı Nevşehir Şer'iyeye Sicili'nde mirasçı bırakmadan vefat eden 2 tereke kaydına rastlanmaktadır. Bu kişilerin ikisi de kadındır. Bu kişilerin tereke kayıtları tutulurken tüm eşyaları kaydedilmiş ancak kaydedilen eşyaların fiyatları yazılmamıştır. Bu 2 tereke kaydında vergi kesintisi de yoktur. Bu kişilere ait taşınmaz mallar da tereke defterine işlenmiştir.

Tereke kayıtlarında kitapların da miras için kaydedilmesi ve mirasçılar arasında paylaşılması dönemin kültür ve eğitim durumları hakkında bilgi vermesi bakımından önemlidir. Tereke kayıtlarında kitap sayısı son derece azdır. Daha çok devlet görevlilerinin tereke kayıtlarında kitaplara rastlanmıştır. Bu kitapların çoğunlukla dinî kitaplar olduğu görülmektedir. Kitapların piyasa fiyatları incelendiğinde (ki bunlar kullanılmış kitaplardır) kitap fiyatlarının aşırı yüksek olduğu görülmektedir. Tereke kayıtlarındaki diğer ürünlerin günümüzdeki fiyatları ile kitap fiyatlarını karşılaştırdığımızda ulaştığımız sonuç bu dönemde kitabın ortalama Nevşehir ailesinin ulaşabileceği bir ürün olmadığını göstermektedir. Kitap alabilmek için bir kile nohut ya da bir küçükbaş hayvan ücreti ödemek gerekmektedir ki bu ücret günümüz raicleri ile 2.500-4.000 lira arasındadır.

Sonuç

18 Numaralı Şer'iyeye Sicili Cumhuriyetin ilk yıllarını da kapsamı hasebiyle ayrı bir önemi haizdir. Bu dönemde Şer'iyeye Mahkemelerine dava sınırlaması getirilmiş olması nedeniyle 18 Numaralı Şer'iyeye Sicili'nde dava çeşitliliği yoktur. Cumhuriyet dönemine ait şer'iyeye sicili olması münasebetiyle Osmanlı Devleti dönemine ait şer'iyeye sicilleri gibi tüm konulara ilişkin davalar ve hükümler yer almamaktadır. 17 Şubat 1926 tarihinde yayınlanan Medeni Kanun hükümleri 70. sayfada yer alan 2. hükümden itibaren uygulanmaya başlamış ve bu uygulama hüküm kaydında yer almıştır. Medeni Kanun'un kabulünden 3 ay sonra 29 Mayıs 1926 tarihli bir hükümde Medenin Kanun'un uygulanmasına ilişkin hüküm bulunması, zamanın koşulları bakımından dikkate değerdir.

Osmanlı Devleti çok uluslu bir yapıya sahiptir. Bu durum Nevşehir'de de görülmektedir. 18 Numaralı Şer'iyeye Sicili'ndeki yetmiş belgenin 64 tanesi Müslüman tebaaya, 6 tanesi gayrimüslim tebaadan Rum milletine aittir.

18 Numaralı Nevşehir Şer'iyeye Sicili hükümlerinin kapsadığı dönemde Müslüman, gayrimüslim ve Türk, Türkmen, Yörük, Kürt, Rum vatandaşların birlikte yaşamış olduğu bir sosyal yapı görülmektedir. Müslüman tereke sahiplerinin sosyal yapılarına ilişkin verilere daha çok mahalle isimleri ve lakaplar üzerinden ulaşılabilmektedir. Sicil çevirisinde bu farklı din ve etnik kökenden gelen insanlar arasında bir çatışma ve ayrımcılığa rastlanmamaktadır. Bu durum I. Dünya Savaşı'nı ve İstiklal Harbi'ni yaşamış bir coğrafya ve milletin sağduyusunu korumuş olmasına güzel bir örnektir. Rum milletine ait tereke hükümlerinde Rumlara yönelik bir olumsuzluğa rastlanmadığı gibi yetim kalanların mallarının ve haklarının korunması için kararlar alındığı görülmektedir. Bu uygulamalar savaş hâlinde bulunduğumuz bir milletin kendi topraklarımızda yaşayan mensuplarına adil, sosyal hukuk devleti uygulamalarına güzel örneklerdir (N.Ş.S; S. 36, N. 6). Din ve millet mensubiyetine bakılmaksızın halkı oluşturan hiçbir kesim

arasında ayırım yapılmadan, adaletin eşit bir şekilde sağlandığı, gayrimüslim vatandaşların yaşamın içinde, iş yaşamının bir parçası olarak aktif olduğunu görülmektedir.

Sicil kayıtlarına göre 1920-1927 tarihleri arasında Nevşehir ve çevre köylerinde sosyal yaşamda isimler, kullanılan araç ve gereçler günümüzde kullanılan malzemeler ile benzerlik göstermektedir. Mahkeme kayıtları dönemin sosyal yaşamı ve günümüze yansıyan problemleri hakkında sosyoloji, eğitim ve tarih bilim alanlarında yararlanılacak bilgiler sunmaktadır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarın makale kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Beyanı

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Etik Kurul izni ile ilgili; bu makalenin konusunu oluşturan çalışmanın yazar/yazarları ve hakemleri, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmişlerdir.

Kaynakça

- Akgündüz, A. (1988). *Şer'iyye Sicilleri* (C.1), İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Akgündüz, A. (1990). *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukukî Tahlilleri* (C. I), İstanbul, OSAV Yayınları.
- Akgündüz, A. (2002). *Şer'iyye Mahkemeleri ve Şer'iyye Sicilleri*. *Türkler Ansiklopedisi* (C.10), Ankara, Yeni Türkiye Yayınları.
- Akgündüz, A. (2002). *Şer'iyye Mahkemeleri ve Şer'iyye Sicilleri*, *Osmanlı Ansiklopedisi* (C. X), Ankara, Yeni Türkiye Yayınları.
- Aydın, M. A. (1996). *Türk Hukuk Tarihi*, (2. Baskı), İstanbul, Beta Basım Yayım.
- Barkan, Ö. L. (1966). Edirne Askeri Kassamı'na Ait Tereke Defterleri (1545-1659). *Türk Tarih Belgeleri Dergisi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, III, 1-479.
- Çelik, K. (2009). 565 Numaralı Karahisar-ı Sahib Şer'iyye Sicili'nin Tanıtımı ve Fihristi 1839-1840 (H. 1255-1256). *Turkish Studies*, 4(3), 550-582.
- Çelik, K. (2014). 256 Numaralı 1236-1237 H.(1820-1822 M.) Tarihli Manisa Şer'iyye Sicilinin Tanıtımı ve Fihristi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), (255-269).
- Develioğlu, F. (1982). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara, Aydın Kitapevi.
- Doğan, M. (1992). *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara, Rehber Yayınları.
- Eminoğlu, M. (2009). *Konya Vilayeti Sâl-nâmesi*. (C. I, 2. Baskı), Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Gedikli, F. (2005). Osmanlı Hukuk Tarihi Kaynağı Olarak Şer'iyye Sicilleri. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 3(5), (187-214).
- Hayta, N. & Ünal, U. (2005). *Osmanlı Devleti'nde Yenileşme Hareketleri*. Ankara, Gazi Kitabevi Yayınları.
- Hızlı, M. (1991). Maddî Kültür Varlıklarımızın Onarımlarını Belirlemede Şer'iyye Sicillerinin Rolü. *Taş Vakfı Yıllığı I*, İstanbul, (142-153).
- İnalcık, H. (1953). XVI. Asır Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Kaynakları. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*. 15, (1-4).
- Köstüklü, N. (2008). Osmanlı- Türk Aile Kurumu Araştırmalarında Tereke Defterlerinin Yeri ve Önemi (19. YY. Örnekleri Çerçevesinde). *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 17-26.
- Nevşehir 18 Numaralı Şer'iyye Sicil Defteri (N.Ş.S.), (1920-1927).
- Şaşmaz, M. (2008). *Niğde, Aksaray ve Nevşehir Tarihi Üzerine*. İstanbul, Kitabevi Yayınları.
- Taş, K. Z., Özcoşar İ., Güneş, H. H., vd, (2006). *195 Nolu Mardin Şer'iyye Sicili Belge Özetleri ve Mardin*. İstanbul, Mardin Tarihi İhtisas Kütüphanesi Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı*. Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1991). *Osmanlı Tarihi* (C. I), Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Ek 2: 18 Numaralı Şer'iyye Sicili Belge Örneği.

